

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук Даниленко Лідії Іванівни на дисертацію Загороднього Сергія Петровича на тему “Розвиток у керівників загальноосвітніх навчальних закладів інноваційної компетентності у системі післядипломної освіти”, подану до захисту у спеціалізовану вчену раду Д 05.053.01 Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. У зв’язку з інноваційним розвитком усіх сфер діяльності в Україні, прийняттям Закону України «Про вищу освіту» та Національної рамки кваліфікацій, важливого значення набувають нові професійні компетентності, якими мають володіти фахівці в галузі управління соціальними системами, зокрема загальноосвітніми навчальними закладами (далі – ЗНЗ). Це - здатність розв’язувати складні задачі і проблеми у сфері управління та адміністрування або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Інноваційна компетентність – це здатність розробляти і впроваджувати інноваційні проекти на різних рівнях публічного управління та адміністрування. Нею мають оволодіти всі фахівці вищої освіти другого (магістерського) рівня кваліфікації.

Тому для фахової підготовки керівників ЗНЗ ця проблема є актуальною. Її актуальність підтверджується також зв’язком цього дослідження з науково-дослідною роботою Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти (ЦІППО) НАПН України «Підготовка керівників школи в закладі післядипломної педагогічної освіти» (реєстраційний номер 0119U004225).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації є обґрунтованими, базуються на узагальненні достатньої кількості наукової літератури. Обґрунтованість і

достовірність результатів дисертації також підтверджена в процесі їх апробації на різноманітних науково-комунікативних заходах. Обґрунтованість одержаних результатів забезпечується шляхом комплексного використання в дисертаційній роботі теоретичних, емпіричних та статистичних методів наукових досліджень. Обрані методи дослідження, на наш погляд, відповідають визначеним меті та завданням.

Так, шляхом застосування методу теоретичного аналізу наукової літератури автором визначено сутність поняття «інноваційна компетентність» (С. 35 - 37), на основі якого запропоновано авторське (С.37), здійснено аналіз структури інноваційної компетентності (С. 38 – 41) , на основі якого розроблена й обґрунтована власна структура (С. 44 – 48), яка включає аксіологічно-мотиваційний, теоретико-змістовий, процесуально-діяльнісний, дослідницько-рефлексивний компоненти.

На основі емпіричного і статистичного методів наукового дослідження та методу експертних оцінок автором розроблена методика визначення рівня сформованості у керівників ЗНЗ інноваційної компетентності та проведено констатувальний (підрозділ 1.2) і формувальний етапи педагогічного експерименту (підрозділ 3.2), на основі яких зроблено висновки про недостатність розкриття основ педагогічної інноватики та менеджменту освітніх інновацій у змісті підвищення кваліфікації керівників ЗНЗ, недостатній рівень сформованості в них і їхніх викладачів у закладах післядипломної педагогічної освіти інноваційної компетентності.

Автором визначено, що більше третини керівників ЗНЗ характерний репродуктивний рівень інноваційної компетентності; для половини - пошуковий. Творчий рівень розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ мають близько 16 % респондентів.

У цілому в ході дослідження визначена позитивна динаміка рівнів розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ за різними критеріями на початку та наприкінці експерименту.

Такі результати безсумнівно справедливо привели автора до розробки моделі розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ у системі

післядипломної освіти, яку подану схематично на рисунку 3.1. і яка включає цільовий, методологічний, операційно-діяльнісний та оцінно-результативний блоки.

Запропонована автором модель сприяє комплексній підготовці керівників до розроблення, освоєння та впровадження інновацій у діяльність ЗНЗ. Особливо цінною в ній, на наш погляд, є елемент обов'язкового розроблення інновацій у міжкурсовому періоді у форматі педагогічної підтримки.

Вважаю розроблену автором модель достатньо логічною, зрозумілою, такою, що може бути повторена для інших видів підготовки фахівців.

Відмічаю, що у ході дисертаційного дослідження автором підтверджено його гіпотезу, досягнуто мету, яка полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов і моделі розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ у системі післядипломної освіти, виконано всі завдання дослідження, що відповідають зазначеній меті. А саме: з'ясовано сутність і структуру інноваційної компетентності керівника ЗНЗ, визначено її критерії, показники та рівні розвитку; обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ у системі післядипломної освіти та розроблено відповідну педагогічну модель для системи післядипломної освіти.

Досить ґрунтовно, на наш погляд, у своєму дослідженні автор розкриває такі педагогічні умови розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ у системі післядипломної освіти, як забезпечення умов для педагогічного супроводу у навчанні, організація модульного навчання та залучення компетентних викладачів з інноваційного освітнього менеджменту.

Розкрито переваги кожної із зазначених педагогічних умов (підрозділ 2.2). Особлива увага приділена готовності викладачів закладів післядипломної освіти до інноваційної діяльності як однієї з умов розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ (підрозділ 2.3). Адже, як справедливо стверджує автор, «сучасні заклади післядипломної підготовки потребують викладачів, відкритих до інновацій, креативних, здатних до постійного професійного саморозвитку і самовизначення в ситуаціях постійних змін, які розуміють своє

професійне призначення і сприймають педагогічну діяльність як важливий пріоритет, виявляють готовність до постійного перенавчання і підвищення професійної компетентності» (С. 104).

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Представлені дисертантом наукові висновки та пропозиції є достовірними та обґрунтованими. Отримані результати забезпечуються використанням широкого спектру методів наукового пізнання, зокрема: завдяки теоретичним методам дослідження визначено такі критерії інноваційної компетентності керівників ЗНЗ як мотиваційний, когнітивний, конативний, рефлексивний та розроблено показники для кожного з них, які розкриті на сторінках дисертації 49 – 51; завдяки статистичним методам дослідження – запропоновано математичну формулу для розрахунку коефіцієнта сформованості інноваційної компетентності керівника ЗНЗ (С.53); завдяки емпіричним методам дослідження – було проведено педагогічний експеримент і визначено рівень сформованості інноваційної компетентності у керівників експериментальних ЗНЗ.

Дисертантом отримано низку нових наукових результатів, серед яких слід відмітити як найбільш важливі такі:

- *вперше визначено* педагогічні умови розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ у системі післядипломної освіти; *обґрунтовано* педагогічну модель розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ, яка містить цільовий, методологічний, операційно-діяльнісний і оцінно-результативний блоки;
- *уточнено* сутність, структурні компоненти, критерії, показники та рівні розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ;
- *дістали подальшого розвитку* форми і методи підготовки керівників ЗНЗ з розвитку їхньої інноваційної компетентності.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. За темою дисертаційної роботи опубліковано 18 наукових і науково-методичних праць, серед яких: 2 колективні монографії; 2 навчально-методичні посібники; 9 статей, з них 2 статті – у закордонних періодичних виданнях, 5 статей – у фахових наукових виданнях України (всі одноосібні), 2 статті – у професійних виданнях; 5 тез доповідей – у збірниках матеріалів конференцій.

Опубліковані наукові праці повною мірою розкривають сутність і зміст ключових положень дисертації, в них висвітлено основні наукові положення дисертації, що становлять наукову новизну і винесені на захист.

Практичне значення роботи полягає в тому, що теоретичні положення дисертації бути використані в діяльності ЗНЗ, інститутів післядипломної педагогічної освіти; при розробці навчальних курсів з підвищення кваліфікації керівників ЗНЗ та науково-методичних матеріалів до них; у навчальному процесі в КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»; у навчально-методичній роботі при розробці й удосконаленні навчальних курсів, написанні підручників, навчальних посібників, курсів лекцій, навчально-методичних матеріалів, практичних рекомендацій щодо теорії, методології, методики вдосконалення підготовки керівників ЗНЗ до інноваційної діяльності та розвитку в них інноваційної компетентності.

Окремі положення, висновки, практичні рекомендації дисертації використано в педагогічному процесі ЦППО Університету менеджменту освіти НАПН України, комунальному закладі «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», у роботі Департаменту освіти комунальної установи «Міський методичний кабінет», управлінні освіти Чернігівської міської ради, Чернігівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №19.

Відмічаю, що особливе практичне значення набули, розроблені автором, методика розрахунку рівнів розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ за різними критеріями та спецкурс «Основи інноваційної компетентності керівника ЗНЗ» для інститутів післядипломної педагогічної освіти, в якому викладаються такі нові навчальні модулі, як «Педагогічна інноватика», «Інноваційні технології в управлінні, навчанні, вихованні», «Сучасні методики підготовки керівників ЗНЗ до інноваційної діяльності», «Професійно-особистісне самовизначення керівників ЗНЗ в умовах інноваційних змін в освіті», «Моніторингові дослідження інноваційної компетентності керівників ЗНЗ».

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності

встановленим вимогам. Дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог Порядку присудження наукових ступенів затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації і не містить інформації, відсутньої в дисертації. Наведені в авторефераті наукові положення, висновки та рекомендації розкриті й аргументовані в тексті дисертації. Дисертаційна робота відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 211 сторінок, із них 165 сторінок – основний текст; 5 додатків на 20 сторінках; 16 таблиць і 18 рисунків на 26 сторінках. Список використаних джерел містить 272 найменування, із них 2 – іноземними мовами.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Відзначаючи в цілому загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень дисертаційної роботи, деякі питання є дискусійними та потребують уточнення:

1). У ході теоретичного аналізу автором з'ясовано, що інноваційна компетентність педагогічного працівника характеризується його авторською педагогічною системою (технологією, методикою тощо /С. 37-38/), а для керівника ЗНЗ вона визначена як «розроблення, освоєння та втілення інновацій у практику діяльності закладів освіти» /С. 37/. На наш погляд, доцільним було б уточнити різницю між цими поняттями та рівнем інноваційної компетентності різних фахівців освіти, зокрема педагогічних працівників, керівників ЗНЗ, науково-педагогічних працівників закладів післядипломної освіти.

2). Вважаю, що педагогічні умови розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ у системі післядипломної освіти, визначені автором, потребують більш чіткої конкретизації щодо вибору однієї із складових цієї системи – підвищення кваліфікації. Важливо було б обґрунтувати цей вибір та визначити спільні і відмінні педагогічні умови розвитку інноваційної

компетентності керівників ЗНЗ для магістратури, аспірантури, докторантури у порівнянні з підвищенням кваліфікації.

3). Автор достатньо приділив увагу педагогічному супроводу, як методу педагогічної підтримки, закономірностям, науковим підходам і принципам, технології модерації та тьюторства. Проте, на наш погляд, залишилась поза увагою автора технологія фасилітації, яка могла б також бути використана в усіх формах організації педагогічного супроводу з розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ, як під час курсової підготовки, так і у міжкурсовому періоді.

4). Досить сміливим науковим кроком вважаю визначення автором закономірностей розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ, серед яких - залежність від рівнів їхньої професійної підготовки, наявності чи відсутності досвіду інноваційної діяльності, рівень розвитку антропології. Цікавим при цьому є підхід автора щодо виокремлення наукових підходів і принципів, які сприяють реалізації цих закономірностей. Проте, вважаю, що ці закономірності є досить дискусійними і потребують додаткового обґрунтування за виключенням, можливо, другої закономірності – «досвід інноваційної професійно-педагогічної діяльності може бути засвоєний керівником тільки за умови його безпосередньої участі в процесі створення й упровадження нововведень», яка є загально визнаною, адже «досвід» і «практика» є невід’ємними складовими будь якого процесу.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів. З огляду на актуальність, новизну одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість та достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків вважаю, що дисертаційна робота Загороднього Сергія Петровича на тему “Розвиток у керівників загальноосвітніх навчальних закладів інноваційної компетентності у системі післядипломної освіти” є цілісним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено важливе наукове завдання, що полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов і моделі розвитку інноваційної компетентності

керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної освіти, що в сукупності може слугувати основою для розвитку теорії і методики професійної освіти.

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що дисертаційна робота Загороднього Сергія Петровича на тему “Розвиток у керівників загальноосвітніх навчальних закладів інноваційної компетентності у системі післядипломної освіти” відповідає вимогам пункту 11 “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (із змінами внесеними згідно з Постановами КМУ № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 567 від 27.07.2016), а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

професор кафедри
парламентаризму та політичного менеджменту
Національної академії державного
управління при Президентіві України,
доктор педагогічних наук, професор

Л.І.Даниленко

